СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

УРЯГОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 7. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 11-го січня, 1937.

VOL. XLV. No. 7. Jersey City, N. J., Monday, January 11, 1937. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ПРО БУДЖЕТ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав до конґресу своє нове посланіє, і в ньому представляє плян уряду щодо буджету.

Президент малює в своїм письмі стан фінансів держави дуже оптимістично. З цього стану він робить висновок, що у 1938-мім фіскальнім році урядові вдасться зрівноважити буджет, себто уряд не буде видавати більше гроша, ніж його буде діставати, та що вже в 1939-тім році уряд візьметься за зменшування публичних довгів.

Президент каже, що це все буде можна робити навіть тоді, якби уряд видав до 1-го липня 1938-го року півтора біліона долярів на допомогу. На цілі допомоги для безробітних президент домагається від конґресу ухвалення цього року 650 міліонів долярів. Які саме будуть потреби видатків у цій справі, залежить від того, як промисли краю будуть оживати й давати роботи безробітним.

ЗРІСТ ПРИХОДІВ УРЯДУ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар скарбу Морґентав подав у своїм річнім звіті, предложенім конґресові, що уряд мав останнього фіскального року, що покінчився 30-го червня м. р., 4 біліони 116 міліонів долярів приходу. З тої суми 49% прийшли з ріжних посередніх податків, як напитків, тютюну й фабрикатів.

Скарб звертає увагу конґресові, що ці приходи становили в 1935-тім році лише 43% всього урядового приходу.

УРЯД ЗАМОВЛЯЄ ДВА ВОЄННІ КОБАБЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт замовив два воєнні кораблі для американської воєнної фльоти.

Уряд уважає це замовлення відповіддю Злучених Держав на те, що інші держави відмовилися на заклик Злучених Держав відновити угоду про обмежування морських зброєнь, коли стара умова втратила обовязуючу силу з днем 31-го грудня.

Нові кораблі мають заступити місце старих, що до викінчення нових будуть мати уже 26 літ.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ОБМЕЖЕННЯ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ ПО ФАБРИКАХ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав письмо до ґубернаторів 19 стейтів, котрих леґіслятури ще не ухвалили законів проти дитячої праці. Президент закликає ґубернаторів робити натиск на леґіслятури, щоб вони заявилися за закон проти дитячої праці.

Президент каже, що останніми часами почала зростати дитяча праця, головно в малоплатних промислах.

Сподіваються, що письмо президента поможе зробити поправку до конституції обовязуючим законом.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗА ЛОМАННЯ АВТОПОБІЛЬНОГО СТРАЙКУ.

ДІТРОЙТ. — Ґенеральна Моторова Корпорація заявила, що вона доти не буде говорити зо страйкуючими робітниками, доки робітники, що вийшли на „сидячий страйк", не вийдуть з фабрик. Число страйкуючих робітників цього підприємства виносить уже 88,700.

Уряд Ґенеральної Моторової Корпорації дає до зрозуміння, що її акцію проти страйку піддержують 8 фахових юній, що стоять у звязку з Американською Федерацією Праці. Заряди цих юній телеґрафічно протестували проти цього, щоб Ґенеральна Моторова Компанія робила угоду з юнією „Юнайтид Автомобил Воркерс оф Америка".

УРЯДНИК ЗАСУДЖЕНИЙ НА ДОВГОЛІТНЮ ТЮРМУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Ґровера Гайнцмана, бувшого контрольора міста Пасейку та колишнього воєнного героя, засуджено на вязницю від 5 до 10 літ за спроневірення грошей на суму 41,000 долярів.

ЗГИНУЛА ПО ДОРОЗІ ДО ШПИТАЛЮ.

ЛОНҐ БРЕНЧ (Ню Джерзі). — Як 33-літню Аду Ноймайер з з Порт Монмавт, що захоріла на запалення легенів, везено амбулянсом до шпиталю Монмавт Меморіел, по дорозі амбулянс зударився з троком, що віз угля. Жінку побито в випадку так тяжко, що вона померла година по привезенню її до шпиталю.

ЗАЧАДЖЕННЯ ВУГЛЕВИМ ҐАЗОМ.

КВІНС (Ню Йорк). — Сусіди пані Лавінії Вилйемс, вдовиці, що жила тут зо своєю 13-літньою дочкою, завважали, що вона не виходить кілька днів з дому, а її віконні заслони все були піднесені до однакової висоти. Сусіди застукали до хати, а коли ніхто не відповідав, вломилися до мешкання. Вдовиця лежала на землі, а дівчина на ліжку. Обі були неживі. Лікар ствердив зачадження ґазом, що виходив з углевої кухні, на котрій вони тоді варили обід.

БАГАТИЙ БІДАК.

БРУКЛИН (Ню Йорк). — Джозеф Ровз, що колись торгував діямантами, а тепер жиє з урядової допомоги, повідомив поліцію, що злодії закралися до його мешкання й забрали з його матерацу діяманти, які він там переховував, а які на його оцінку варт коло чверть міліона долярів. Поліція на один бік шукає злодіїв, а на другий бік розсліджує, звідки бідак міг узяти таку велику масу дорогоцінного каміння.

ВЕРБУНОК ДО БЕЛЬҐІЙСЬКИХ КОПАЛЕНЬ.

До Варшави прибула делеґація бельґійського уряду й вуглевих промисловців. Зачався вербунок покищо тисячки робітників разом з родинами до бельґійського гірництва. В умові бельґійці зобовязалися платити робітникам 32 до 52 франки денно та обезпечити їх на випадок недуги або нещасного припадку. Мають звербувати 10,000 робітників з родинами.

ЦИГАНИ ОБІКРАЛИ СЕЛЯНИНА.

В Яжеві Старім, повіт Яворів, у М. Мухи злодії вкрали три коні, віз, вбрання, чотири кожухи і 100 зл. Виявилося, що ці речі вкрали переходячі цигани. Їх здогонили аж у Зимній Воді й відібрали їм віз, три коні й частину вкраденого вбрання. Цигани-злодії втекли покищо в напрямі Львова.

ОБМАНЕЦЬ У ТОВАРИСТВІ ПОЛІЦАЯ.

Останніми часами відвідував варшавські склепи санітарний інспектор у товаристві поліцая. Інспектор був дуже строгий. Завжди брав ріжні харчі до аналізи, а за аналізу велів наперед платити. Аж один купець не хотів платити. Виявилося, що „інспектор" не є делеґатом ні з міської санітарної комісії, ні взагалі з ніякого уряду. Обманець перед виступом завжди телефонував до комісаріяту поліції по поліцая й завжди ходив у його товаристві. Тепер його шукають.

ДОМИ БЕЗ СХОДІВ.

У Франції й в Італії побудували кілька будинків, переважно готелів і захистів для туристів, без сходів і поверхів. Такий будинок є круглий, кімнати приміщені на обводі й підносяться на спіральній лінії, а доступ до них дає похила площа, що також підноситься спірально навколо осі будинку. Цей тип будинку є дуже економічний.

СКАНДАЛ У ККО.

Судові власті провірюють торговельні книжки в Комунальній Касі Ощадности в Свентохловіцах. Дирекція ККО допустилася низки неформальностей при уділюванню позичок високо поставленим особам, які, розуміється, не сплачували позичкових рат. Інтереси ККО не є забезпечені. Страти з цього приводу є 4,000,000 злотих.

НАДУЖИТТЯ В ВАРШАВСЬКІЙ ШКІЛЬНІЙ РАДІ.

Окружний суд у Варшаві розглядає справу опікуна вселюдної школи, Ст. Вісьневського, який орґанізував ріжні імпрези для шкільної ради, а самий з них тягнув зиски. Обвинувачений присвоїв собі 13,000 зл., а також покрав датки в натурі для дітей безробітних.

ЧИМ СЛАВНИЙ РЯШІВ?

Вісім смертних присудів виконано в Ряшеві від часу незалежности польської держави. Є це найбільша скількість смертних присудів, виконаних в одному місці.

ПОМЕР НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ.

Дня 8. листопаду 1936 р. в селі Слобода Золота, повіт Бережани, помер **Григорій Королишин**, широко знаний між українцями в Злучених Державах.

Покійний працював тут як дяковчитель у Дітройт, Міш., Скрентон, Па., Трой, Н. Й., Гартфорд, Конн., Ню Гейвен, Конн., Елмайра, Н. Й., а вкінці Бофало, Н. Й., звідки відіхав до рідного краю на відпочинок, бо праця і вік зломали здоровля трудящого любителя й вчителя музики і співу. Будучи американським горожанином, думав іще вернутися до Злучених Держав та лихоліття і недостаток на рідній, не нашій землі приспішили смерть.

Покійний був одним з ліпших учителів і дириґентів хорових, був дуже товариський, веселої вдачі і загально всіми поважаний і люблений. В кожній місцевості, де був, оставив по собі гарні спомини.

Покійний прожив 68 років, оставив жінку Юлію, двох синів: Василя і Івана в старім краю і дочку Анастасію, що допомагала завсіди свому батькові в праці по громадах в Злучених Державах, і живе тепер у Ню Йорку.

САМОГУБСТВО З БОЯЗНИ ПЕРЕД ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗА ВБИВСТВО.

В одному ресторані в Варшаві стрілив собі кулю в груди Ст. Адлер. У лічниці він сказав, будучи в напів свідомому стані, що застрілив себе з боязни перед відповідальністю за вбивство в селі Велішеві 33-літньої Г. Манек, жінки військового. Слідство виявило, що Адлер висловив у гарячці правду. При його ліжку в лічниці поставили поліцая.

30-ЛІТТЯ СЛАВНОГО ВИНАХОДУ.

30 літ минає від часу, як винайшли засіб проти болю: новокаїну. У давнину знали спосіб підвязування кінчин тіла, щоб утихомирити біль і цей спосіб протревав аж до наших часів. Щодо внутрішніх засобів, то китайці перед хірурґічними операціями курили опій, індіяни заживали гашиш, египтяни — мандраґори. В 1. віці по Христі вживали насонних губок з опієм, цикутою та шалвією, з початком нової доби вживали холоду, як засобу, що робить тіло нечутким на біль. Після цього прийшли оклади, промивання, відвари з усяких ростин, щоб зменшити людям болі перед операційним ножем. Щойно азотовий кисень (розвесельний ґаз) у 1833 році вказав новий шлях лікарській практиці. У тому самому році ввели етер як лікувальний засіб, чотири роки пізніше хльороформ, згодом кокаїну, як найкращий підшкірний знечульний лік. Але кокаїна мала в собі забагато отруйних елементів. Щойно в 1905 р. вдалося знайти новококаїну без отрути. Завдяки їй можна було внечулювати болючі місця без наркози. Головно для дентистики було це справжнє спасення. Завдяки кільком краплинам можна дати собі рвати зуб і позбуватися болю.

ПІДРОБЛЮВАВ ТОВАРОВІ ЗНАКИ.

Проти співвласника фабрики цукорків у Тернополі, Гінсберґа, повели слідство в справі підроблювання товарових знаків д-ра Еткера в Оліві (на терені Данціґу), а зокрема фірмових опаковань ванілевого цукру й порошків до печива. В ревізії знайшли 900 штук торбинок, зовсім подібних до опаковань фірми д-ра Еткера, та чотири матриці, що з них відбивали етикету.

ЗА ЖІНКУ.

В домівці спортового клюбу „Кресовія" в Ґродні між возним М. Рушковським і якимось Матковським спалахнула сварня за одну жінку. Нараз Рушковський вистрілив і поцілив стоячого з боку кільканацять-літнього хлопця Звоньчика, який упав трупом на місці. Поліцію, яка прибула, Рушковський приняв стрілами. В стріляніні Рушковського вбили.

ПОСТЕРУНКОВИЙ ЗАСТРІЛИВ ГАЛАБУРДНИКА.

Підчас весілля в Залясовій, повіт Тарнів, Ст. Сарада ранив ножем команданта постерунку поліції, Свйонтковського. В понеділок прибула поліція по Сараду. Сарада лежав у ліжку. На вид поліції намагався стрілити з револьверу, але постерунковий Божок попередив його вистрілом і поклав його трупом на місці.

РОБІТНИК ЗНАЙШО СКАРБ.

Робітник Павло Козлов підчас роботи в Мінську знайшов скарб, зложений з 476 злотих монет з 16-го й 17-го віку. Вага цього золота є півтора кільоґрама. Скарб має велику матеріяльну й музейну вартість. Козлов дістав за те, що передав цей скарб властям, 6,000 рублів.

НЕЩАСНЕ КОХАННЯ.

В Ґдині кинувся під поїзд і згинув жахливою смертю заступник капельмайстра орхестри військової фльоти хор. Юзеф Памота. Виявилося, що він поповнив самогубство внаслідок тяжких романтичних переживань та духової депресії.

ТОРТУРИ В СОВЄТСЬКИХ ТЮРМАХ.

Кореспондент німецького інформаційного бюра в Шанґгаю говорив з американським горожанином Гатаваєм, який перебув 116 днів у вязниці в Урумчі, столиці провінції Сін-Кіянг. Гатавай сказав кореспондентові, що при арештуванні обходилися з ним брутально, а потім дали його до келії без вікна. Представники совєтської влади, що заряджують цілою провінцією, хотіли змусити арештованого під загрозою розстрілу, щоб він признався до шпигунської акції. Забрані при ревізії документи відіслано до Москви. Гатавай каже, що в Сін-Кіянгу є страшні середньовічні відносини. У вязниці багато арештованих збожеволіло. Серед них є европейці, а між ними француз, що збожеволів і співає цілими днями „марселезу".

ЗАГАЛЬНИЙ ЗЇЗД РІДНОЇ ШКОЛИ

ЛЬВІВ. — В пятницю, 25 грудня, відбувся у Львові Загальний Зїзд Рідної Школи, на якім явилося біля триста делеґатів. Зїзд відкрив голова М. Заячківський і, згадавши на вступі про померлих членів Р. Ш., попросив присутніх ушанувати їх память повстанням з місць. Для переведення Зїзду покликано о. мітрата Базюка як голову, а адв. Ганицького як секретаря. Здаючи звіт зі своєї діяльности, голова Заячківський заявив, що в четвер, 24 грудня, себто день перед Зїздом, городське староство у Львові доручило йому письмо з домаганням, щоб головна управа Рідної Школи розвязала до 30 днів усі гуртки молоді. Це рішення впало на присутніх делеґатів мов грім з ясного неба. Щим рішенням польська влада дала ще один яскравей доказ, що вона прямує до цілковитого знищення українського приватного шкільництва. Після звітів приступлено до дискусій, вибору комісій і рефератів.

МІЛІОНОВІ СПРОНЕВІРЕННЯ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Велике пригноблення викликало серед населення Польщі черґове викриття грошевих спроневірень, які наразили уряд на втрату біля двох міліонів долярів. Уряд старається здушити новини про ці спроневірення. Всетаки вийшло на яв, що високо поставлені урядники польського державного банку займалися нелеґально спекуляцією уділів і в той спосіб наразили державний скарб на втрати. Арештовано 26 осіб.

АНТИСЕМІТИЗМ У ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — В часі ярмарку в містечку Чижеві, високо-мазовецького повіту, прийшло між польським населенням і жидами до розрухів, у яких взяло участь дві сотні польських селян; серед котрих були і жінки. Вони кинулися на жидів і поранили сорок осіб, серед них десять тяжко. Пізніше три жиди померли з покалічень. Також помер один селянин. Крім того товпа сплюндрувала 52 жидівські склепи. Арештовано 42 особи.

УКРАЇНІКА В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ.

РИМ. — В „Анналах" Неаполітанського Вищого Східнього Інституту за 1936 рік видруковано працю Е. Онацького „Україна й межі Европи". В наступній книжці, що має друкуватися цього року, буде поміщена друга праця Е. Онацького: „Українська мова в родині словянських мов." Одержуємо також вістку, що Е. Онацький написав і вже дав до друку українську граматику італійською мовою. Ґраматику друкує своїм коштом Східній Інститут у Неаполі. Це буде досить велика книжка, на яких 250 сотрінок нормальної вісімки, і включатиме в собі не тільки граматику, але й українські тексти з кращих українських письменників і поетів.

ПОГОЛОСКИ ПРО ХВОРОБУ СТАЛІНА.

ВАРШАВА. — Тут знов розійшлися поголоски про тяжку хворобу Сталіна. Цим разом твердять, що він має рака в горлі. Як доносять польські пресові звідомлення, промову Сталіна на останньому зїзді совєтів передано через плити до ґрамофону. Сталін довший час не виголошував сам промови. Навіть підчас такої важної нагоди, як зібрання високих офіцирів червоної армії, Сталін не забирав слова. З цього польські часописи роблять висновок, що він мусить рути тяжко хворий на горло.

РАБСЬКЕ ВИХВАЛЮВАННЯ СТАЛІНА.

ЛЬВІВ. — Львівське „Діло" містить: „Слухаючи якогонебудь совєтського радія, дістаєте швидко біль голови від безупинних поклонів перед ідолом-Сталіном. Для прикладу передаємо з київської радіо-програми 21 грудня ось такі специяльно „сталінські" авдиції: 1) „Сталін — творець нової радянської конституції", 2) „Сталін у піснях народів СССР", 3) „Слово Сталіна між нами, воля Сталіна між нас. Пісня про любимого вожда". Це, уявіть собі, в програмі одного дня. Треба додати, що в кожній радієвій прелекції, на яку не булоб тему, чи в концерті, обовязково мусить бути згадка про Сталіна; що поза радієм улаштовують тепер „сталінські вечорі"; що портрети висять скрізь і всюди, по установах і вулицях . . . Страшна, жахлива недуга „сталінізму".

ГУЛЯЮТЬ ПО БУРЖУАЗНОМУ.

КИЇВ. — Большевицька „Правда" доносить, що з нагоди відкриття марганцевої копальні в нікопольському районі місцеві орґани влади вирішили влаштувати ювилейне свято. Головною точкою цього свята була вечеря, на яку витрачено 100,000 рублів державних грошей. Видно вміють жити, випити і попоїсти „соціялістичні оборонці трудового народу".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕРШЕ ПОСЛАНІЄ ПРЕЗИДЕНТА

Промова президента Рузвелта до 75-го конґресу, виголошена на спільній сесії обох палат минулої середи, це тільки одна з цілого ряду подібних промов, які президент задумує виголосити до конґресу. Незадавго він виголосить осібну промову про буджетову справу. Буде теж промовляти до конґресу в справі реорганізації урядових бюр. Він теж заповідає, що по своїй інавгурації буде відноситися до конґресу час від часу в ріжних спеціяльних законодатних потребах.

Через те саме президент говорив у середу не стільки про специфічні законодатні потреби, скільки загально про законодатну працю. Президент так заявив на самому вступі своєї промови, що на його думку президент повинен би на початку своєї 4-літньої каденції подати огляд існуючого стану краєвих справ і начеркнути загально будучі проблеми. Зо справ, які вимагають негайного порушення, президент вичислив лише дві: справу продовження життя деяких влад і уповажнень, що недовго добігають реченця обовязуючої сили, та справу висилки амуніції на горожанську війну в Еспанії.

У своїй загальній частині президент представляв теперішню економічну депресію як дуже глибоку проблему. Йшло тут, на його думку, не за привернення нормального економічного життя, але за багато основніше питання: чи при демократичних традиціях Америки можливо розвязувати такі важливі справи? „Наше завдання було в тому, щоб доказати, що демократія може функціонувати в нинішньому світі, як вона функціонувала в простішому світі сто літ тому. Часи вимагають від нас самопевної відповіди ділом для тих, котрих інстинктова віра в людей казала їм бажати вірити, що на довшу мету демократія покажеться вищою формою правління від інших більше крайніх форм, що вона здібна на акцію, як акції треба, і то без духових посвят, яких вимагають інші форми правління".

На погляд президента Рузвелта, часи кризи оправдали всі сподівання людей, що вірять у демократію. Інші форми правління можуть давати краще видовище, але демократична форма правління може як слід полагоджувати всякі модерні проблеми, що встають перед краєм. „Злучені Держави в самих собі можуть виконувати завдання доводити демократію до успіху".

Цеї задачі був свідомий уряд. З ним кооперував конґрес, себто законодатна вітка правління. Тепер іще треба співпраці суду, а ця співпраця має прибрати форму ліберальної інтерпретації конституції й законів.

В ОЧІКУВАННІ РІЗДВА

(З мого римського щоденника).

Душа напружується в чеканні чогось небуденного, незвичайного: в чеканні свята. І чи не найбільша краса свята саме в цьому напруженні душі?! Людина відривається від думки про „сьогодня" і ціла тягнеться в будуче, до того близького „завтра", що має бути обовязково дуже відмінне від всіх „учора". Мимоволі кожна людина починає мріяти і надіятися. Мимоволі кожна людина витворює собі — хоч і на дуже коротку віддаль — особливий ідеальний світ — світ надходячого святочного „завтра". І тому тут в Італії, і зрештою в цілій західній Европі і в Америці не поздоровляють зі святом, а заздалегідь висловлюють **побажання**, щоб воно було „гарне й веселе". „Веселих Свят!" „Веселого Різдва!" І щоб підтвердити щирість свого побажання, друзі й приятелі прикладають не рідко якийсь гарний дарунок, щоб ним душа „звеселилася".

Відкривається ціла безодня між цим західньо-европейським (і українським) розумінням свята, і тим, що його мали росіяни: „С праздником Христового Рождества вас поздравляем", або „Поздравляем вас с Новим Годом". Тут у цьому московському поздоровленні чується пасивне **прийняття** того, що вже сталося без **жадної участи** самої зацікавленої в тому святі людини. В західньо-европейському й українському побажанні Веселих Свят зі ствердженням, що „**Христос раждається**", відчувається напcausки побажання **причинитися** до того, щоб свято було дійсно святом, щоб людина відірвалася від турбот щоденних і перенеслася думкою в близький день радости, і щоб відповідно до того дня **підготувалася**.

Бо тільки той, хто **готується**, може мати дійсне свято. В давнину люди готувалися до надходячого свята довгим постом, щоб мати можливість краще **смакувати** всякі добрі страви, що супроводили колись усякі свята. В давнину люди надавали ним найбільше значіння шлункові, і відповідно до того підготовляли свої свята. В наших часах шлунок також має ще своє значіння, а московські можновладці хотіли навіть повернути йому **усе** колишнє значіння, та поставити його потреби понад усіми іншими потребами людської істоти, — дарма, що — в своїй вічній суперечності між теорією й практикою, — виморюють голодом цілі міліони підвладного населення.

В наших часах, у боротьбі з шлунковими, комуністичними ідеями, виступають інші **духовні** ідеали, — причиняючись до підвищення духової цінности людини, не перешкаджають і задоволенню шлункових потреб людини, хоча й не підносять їх на вівтарі. Люди, перейняті такими духовими ідеалами, також мусять готуватися до свята, але в цілком відмінний спосіб: в найбільшому напруженні всіх сил душі і серця, щоб у святі знайти відпочинок і розпруження та заслужену нагороду за доконану працю.

Ось, наприклад, фашистівська Італія завтра святкуватиме велике свято Різдва. Не бракуватимуть зайві багаті обіди; червоне й біле вино литиметься грайливими струмками, багаті й бідні заповнюватимуть вулиці веселим натовпом, по ресторанах та каварнях гремітимуть музики, кінематографи та театри виповнятимуть ущерть, — але не в тому знаходитимуть італійці свою найбільшу радість. Ці насолоди можуть бути для них тільки **додатком** до іншої, більшої могутнішої радости — радости **перемоги**.

Італійський нарід у напруженій боротьбі за поліпшення своєї долі та за кращу будуччину італійської нації не тільки здобув величезну імперію, з необчислимими ще багатствами, але й здобув уже визнання цеї імперії з ріжних інших народів. Саме перед Різдвом англійський, французький, болгарський, бельгійський уряд поінформували **італійськи уряд**, що вони звивають свої посольства в колишній столиці Етіопії та встановляють на їх місці звичайні консульства, інакше кажучи, визнають новy італійську імперію **фактично**, а швайцарський уряд, найбільш демократичний і безсторонній, повідомив, що визнає італійську імперію й **правно**. Ось дійсно гарний дарунок італійському народові. Але він не прийшов як даровизна. Це вислід цього, що італійці, від короля починаючи й на найбіднішому селяниновi скінчивши, виявили себе такими солідарними й однодушними в тяжкій боротьбі, мало не проти цілого світу, що після трудних буднів дійсно мусіло прийти велике свято.

На величезних просторах України, від Кавказьких гір починаючи й на Волині та Поділлі кінчаючи, — замісць святочної радости бенкетують голод, терор, сум і журба. На українських землях по цей бік радянського кордону трохи більше святочних настроїв, але... і тут панують сум і журба.

І тому й тут, на еміґрації перебуваючи, серед веселих та радісних чужинців, живеш у страшному роздвоєнні — радієш чужою радістю, вболіваєш власним лихом. Оттаке ми зготовили собі „веселе" Різдво! Запізно ми про нього згадали, запізно почали до нього готуватись, отже й не диво, що воно знаходить нас не підготованими. Алеж це Різдво не останнє! У Господа Бога в припасі наховано їх довгі низки — від нас залежить — від **усіх** нас разом і від кожного зокрема — до тих надходячих свят відповідно підготуватися: не пасивним чеканням, але **напруженням всіх духових і фізичних сил**, скерованих до одної великої мети — Свята Народження Незалежної Соборної України.

Евген Онацький,
Рим.

ТРЕБА ВКОРОЧУВАТИ ГОДИНИ ПРАЦІ

Причини нинішньої економічної депресії містяться не в лихій волі поодиноких осіб, не в браку охоти власників капіталу зарадити цьому лиху, тільки в зверхніх, сильніших обставинах. Лаяти тільки самих власників фабрик за нинішне безробіття означає стільки само, що копати ногою мотор, що попсувся і не хоче тягнути.

Домагатись від власника фабрики праці — дуже легко. Але що має робити власник, коли не дістає замовлень на свої продукти, а його магазини вже й так переладовані резервовими протуктами? Домагатися більшої платні й обнижки годин праці — також дуже легко. Але що він має робити, коли ціни на його продукти вже так обнижені, що колиб він у звязку з побільшенням платні підніс їх ціну, то вони не знайшлиб відборців на ринку й він мусів би звинути свій бізнес?

Нераз говориться про великі платні директорам фабрик. В багатьох випадках ці платні дійсно такі великі, що якби їх обнизити, то можнаб ними дуже мінімально збільшити платню робітників. Та булоб нерозумно думати, що в цей спосіб можна довести до господарської поправи.

Щож тоді робити? Чи може скасувати конкуренцію, щоб робітник не нищив робітника, а капіталіст капіталіста чи робітника? Ні. Вже в іншому місці було підкреслено, що конкуренція є джерелом поступу людей. Покищо без конкуренції поступ штивніє, життя розкладається, цивілізація трупшіє і з черги викликає певну суспільну диктатуру, яка придумує силувані, нераз драконські, засоби, щоб мусом і терором вдержати сяктак життя на шляху поступу. Конкуренцію праці і капіталу можна задержати, але треба одній і другій стороні накреслити відповідний круг, поза який булоб заборонено їм виступати.

Цей круг мав би накреслити уряд і повинен би приблизно так виглядати: Для охорони внутрішньої продукції, а тимсамим внутрішньої праці, перед напливом чужих дешевих продуктів уряд мусів би впровадити гостру митову політику, не боячись вразі потеб і найвищих мит. А для охорони одного продуцента перед несовісною конкуренцією другого продуцента уряд мусів би завести строгу контролю праці. Коли, наприклад, на пять міліонів текстильних робітників є один міліон без роботи, то на одну пяту треба би вкоротити години праці і замісць вісім, чи більше годин денно, треба завести лише шість. Те саме треба зробити з кожною іншою галузою промислу.

На основі наукових даних уряд мусів би також провірити, чи дана галузь промислу внаслідок повоєнного роздутого експорту не є занадто розвинена, а друга внаслідок імпорту недорозвинена. Уряд повинен прямувати до рівноваги між поодинокими галузями, а основою цеї рівноваги повинна бути внутрішня консумція.

Щойно тоді, коли це буде переведене, можна буде виконувати ці, покищо побожні, бажання ріжних американських економістів, як Тоґвела, Джансона, Гувера, чи конференції А. Ф. П. в Тампа, чи самого Рузвелта, щодо вкорочення годин праці і піднесення заробітних платень. Без гострої митної політики і без силою введеного обмеження годин праці всі ці побажання будуть тільки пустомельством. Бо, як було сказано вище, без відповідно високих мит внутрішні ринки залють чужі, дешеві продукти. А без одностайних, усюди обовязуючих годин праці, одна фабрика нищитиме другу.

Втручання уряду в економічне життя нації має також і лихі сторони. Воно наражає господарську систему на заскурузлу бюрократію. Алє з огляду на слабість робітничих організацій, які щодо сили ще не дорівнюють силі капіталу, таке втручання в нинішній час являється конечним. Робітничий рух міг був га.

стануть на такій висоті своєї сили, що дорівнював би силі капіталу, як би був не дочипав до себе інтернаціональних тенденцій, а в повоєнних роках як би його не деправував большевизм. У минулім році, а також на початку цього, робучі години були значно довші, ніж нині. Робітники працювали по десять, дванадцять, а навіть четирнацять годин на день. Внаслідок організування робітників вони ступнево добилися до вісімгодинного дня праці. Той процес можна було продовжати та організованим шляхом збити число з восьмох годин на шість. Та тут у робітничий рух втрутилися дві світові струї яким далеко не є на серці добробут робітників, тільки їх власні, скриті інтереси. Перша, це „інтернаціоналізм за всяку ціну", а друга, це її рідна посестра, большевизм. Був час, коли інтернаціональний характер робітничого руху міг до певної міри приносити користи для цього руху. Але той час тревав так довго, як довго добробут містився виключно в площині боротьби праці з капіталом. З хвилею, коли добробутові робітника одної нації почало загрожувати те, що продукує робітник другої нації, інтернаціональний характр робітничого руху втратив усяку основу. Щодо большевизму, то він, підшившись під робітничий рух, не має на цілі його інтересів, бо думає головно про заколот, переворот та громадянську війну. Сила робітничих організацій є противна інтересам большевизму. Бо коли робітничі організації сильні, то вони без заколоту, без революції, можуть здобути те, що їм правно належиться і в той спосіб можуть впровадити економічну рівновагу і добробут у нації. Як би ці дві струї не нищили організованого американського робітництва, то воно легко добилосяб укорочення годин праці з восьмох годин на шість і в той спосіб усунулоб головний камінь на шляху до сталого економічного добробуту.

Тому, що робітництво є ослаблене і внаслідок його слабости затратилася в економічному американському житті рівновага між капіталом і працею, між продукцією і консумцією, між подачею і попитом, уряд мусить втрутитися в економічне життя нації і стануги по стороні робітництва, якщо має бути привернена рівновага.

Та щоб це зробити, він мусить виповісти безпощадну війну „інтернаціоналізмові за всяку ціну" і большевизмові.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(97)

— Ну, батьку! Не сором нашого роду. Скиглить нічого, — вмішався Василь. — Одвоюєм Україну і все. Так чи так, а одвоюєм... Без жертви й торгана не вбєш. А не відвоюєм ми — наші діти одвоюють. Мусить так бути...

Пішли в садок. Щепи значно підросли. Цвіте й одцвітає мак. Соняшники повиганялися вище людського зросту і кивають ще нерозцвілими головами. Натина буряків і листя кукурудзи виблискують на сонці. Немов зелені вужі з полумяними квітами розповзається бадилля гарбуза. З квітки на квітку перелітає товстий джміль.

Чоловіки не завважують того. Василь оповідає про Жмеринку. Бої там великі були. Сам мало до большевиків не попав. На завтра сподівається свій полк в свому селі побачити...

З порога гукає Настя: — А ходіть но, люди!.... Клич, старий!...

Коли увійшли до хати, на столі вже стояло повно страв. Покликали і полковника гарматчиків. Всі їдять, розмовляють. Бої, комуністи, москалі. Матвій висловлює свої здогади. Полковник лає Волинь. Василь боронить і не боронить. Володько то сям, то там і свого шага до загальної гутірки докине.

На другий день до Тилявки вступив Наливайківський полк. До Матвія на подвіря віхали дві тачанки з кулеметами і кілька вершників. Василь буйно зустрів товаришів походу.

— Гей панове! Злазьте всі! Ось знайомтесь. — Це мій батько, це мати, це ось сестра, а це брат, будучий професор чи що!... Володьку, жени до Гнидки... Він напевно має... Ось тобі!... — і виняв з пуляреса стівку гривень.

Володько побіг до Гнидки, що гнав найкращий самогон. Настя тільки знай своє... Печи, вари... Катерина їй допомагає. Батерія ранком знялася, то прийшли інші. До всього нашходилося сусідів. Дехто приніс зі собою пів'ока. Засіли, обійшло по чарці. Матвій довго змагався, але не видержав.

— Ех... Знаю, що завтра відлежу, та була-не-була... Раз так. Хто знає, чи скоро побачимось. Дай Боже здоровля, діти мої!... — і випив.

Гей, у лузі червона калина похилилася...
Чогось наша славна Україна зажурилася...

Затягнув соковитим баритоном Василь...

А ми тую червону калину...
підіймемо!
А ми нашу славну Україну
гей, гей!... розвеселимо!...

Дружньо підхопили козаки. Пісня рванулася, затопила хату, пробилась крізь вікна та двері на двір. Матвій чогось зажурився. Селяни, видно, хотіли і собі піддержати співаків, але пісня для них нова. От колиб так це „У Киеві на риночку". Але і це гарна пісня.

— Так, люди добрі, — почав зворушений Матвій, коли скінчилася пісня. — Не тямущий я, простий мужик... Не вмію гладко говорити... Ніхто мене не вчив розуму. Одна земля наша годувала і вчила мене. І робив я, що міг. Багато ні, але без праці також не сидів. Свою дорогу чесно йшов, душею не кривив. І ви, діти мої, думаю, не згадаєте свого батька кепським словом, бо не пропив я, не згайнував, не затратив марно ані одного зернятка. Все думав: вирostуть вони — хай мають. Бог благословив мене — хай і їх не лишить своєї милосердної опіки. Але перш за все потрібна їм моя опіка, як батька... Отак і робив... А ви... Перед вами новий світ розгортається. Але деб ви не були, щоб не робили, повинні тямити, що тільки власною працею власних рук, голови, здобудете щастя своє. Чи це на війні, чи в школі, чи на ріллі... Україна наша, діти мої, потребує чесних людей, розумних і працьовитих людей.

При цьому він знявся на цілий свій зріст, випростався, підвів сиву голову. Його дебела, костиста з чіткими пругами жил, права рука знялася над столом. Він подібний на патріярха, на пророка. Очі його вогкі і надхнені.

Козаки слухають його з великою увагою. Один з них не видержує, зриваеться на ноги, хватає руку Матвія і говорить:

— Так, батьку!... Щасливі ви, що дожили цього часу. А ще щасливіші ваші сини, що мають такого батька. І щоб з нами не було!... Чи переможемо ми, чи ляжем трупом до одного, як лягали колись наші козаки запорожці, не журіться і не плачте. Ми є діти землі — нашої землі! Ляже сотня до грудей її, тисяча на тую місці повстане... А Україна жити буде!...

— Славааа! — вигукнули враз козаки. Слава Україні!...

— Так, так! — якось сумно хитнув головою Матвій...

Всі почали голосно нараз говорити. У хаті утворився веселий піднесений настрій. Враз почулося ніби гремить.

— Ого! — завважив котрийсь... — Бють!

Всі притихли. Дехто зірвався і побіг на двір. По хвилі вийшли майже всі... Зі сторони Кремянця раз за разом чути гарматні сальви.

Бууув! Був-був-був! Бууув-був-був!...

— Десь так на „Трьох Кіпцях", або в „казьонному" лісі, — завважує Матвій.

Дорогою від Жолобеччини чвалом промчав якийсь кінний відділ. Що то за відділ? Невідомо.

— Ее панове — товариство! — звертається один з козаків до всіх. — Видно, що нашій гостині кінець. Ходім доїдати, бо хто знае, чи не дістанемо наказ виступати.

Всі пішли до хати, але не встигли дойсти полуденку, як прибіг козак і гукнув:

— Виииимарш!...

Всі зірвались. Василь почав накладати на себе зброю. Матвій, Настя і ціла родина зовсім не чекали такого кінця цій гостині. Козаки квапляться. Вбираються, сідлають коні. Володько побіг приготовити Василевого коня. На серці у нього щось тисне... Невже Василь прийде? Просто в бій. Може виїде за село і під кулі. Під горло тиснуться тверді валки. На очі, всупереч хотінню, напливає щось мокре.

Накинув на коня сідло, підтягнув попруги... Василь вже прощається з родиною. Настя витирає запаскою очі і ніс. Катерина з Василиною в сльозах... Матвій, ніби борюкається з ким. Йому тісно. Земля під ним гаряча і сковзька.

(Дальше буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

П. Б., Потокет, Р. Ай. — Скільки є тепер інвалідів у Домі Українських Інвалідів — не знаємо. Але це не важне, бо допомогу розсилається по селах, де живуть інваліди. Досі польська держава відмовляла постійно допомоги нашим інвалідам. Коли який інвалід подавався на допомогу, яку уділюють военним інвалідам у всіх державах без огляду на їхню національність, то польська влада доходила, чи цей інвалід не провинився чим проти Польщі. І завжди знаходила якусь „нельояльність" і таке подання відкидала.

Н. О., Перт Амбой, Н. Дж. — Одержите певну відповідь, коли напишете до такої організації: Foreign Language Information Service, 222 4th Avenue, New York, N. Y.

То булоб зле.

— Діти, — каже мати — щоб ви мені нині повимивали собі руки! Бож ви знаєте: нині приїде до нас вуйко Юрко.

— А як не приїде? — питається зажурено маленька Оль-

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

Гр.

ГРАМОТНІСТЬ І НЕГРАМОТНІСТЬ.

Е. С. Кайт, бібліотекар „Квінс Юніверситі" у Кінґстоні, Онтаріо, виступив оноді на річній конференції бібліотекарів східних стейтів, що відбувалася в Колюмбійськім університеті в Ню Йорку, з промовою, в котрій представляв знання нинішнього пересічного студента.

Говорив він, що пересічний укінчений студент колеґії не знає нічого поза шкільні підручники. Властиво кажучи, говорив він, такий укінчений студент — неграмотна людина.

Не зовсім оригінальна думка, бо Гюз, професор Норт-Каролайнського університету, написав був свого часу книжку під наголовком: Неграмотність грамотних людей.

ЩО ПОРАДИТИ НА НЕГРАМОТНІСТЬ СТУДЕНТІВ.

У своїй промові Кайт старався показати бібліотекарській конференції, що бібліотекарі можуть зарадити студентській неграмотності.

Він радив їм керувати студентів при виборі книжок до читання. Мовляв, студенти в школах не люблять читати, не читають, і через те виходять з університету просто неграмотними людьми. Отже треба покерувати студентами при читанню книжок.

Що керування може помогти, це правда, але що зробити як студент джерела неохоти до читання.

ЗВІДКИ БЕРЕТЬСЯ НЕОХОТА ДО КНИЖКИ.

Здається, що багато більше корисних уваг подав він, коли розглядав жерела неохоти до читання.

Він говорив: „Як я бачу студента, що свіжо прийшов з дому, в котрім було мало книжок, або зовсім їх не було, в яких їх не читалося, або читалося, але про них не говорилося..."

Виходить, що охоту до читання книжок дістає студент іще в родиннім домі. Для цього йому треба, щоби в домі було багато книжок, щоби книжками не накривали кислучого молока, але їх справді читали, і то не лишень читали, але й про прочитані книжки говорили.

ЩО ЧИТАЄ НЕГРАМОТНИЙ?

Кайт каже:

„Такому пересічному студентові до приходу в університет давали таку освіту: гумористичні картини в газеті, недільний додаток до щоденної газети і Івнинґ Пост".

Багато батьків таку лектуру вважає доказом вищої освіти свого сина. В Кайта це признаки неграмотности.

НАЩО ЗДАЛАСЯ ПОЕЗІЯ?

„Публичні школи та школи, що підготовляли студента до університету", — каже Кайт, — „дали йому малощо понад ненависть до поезії, яку його заставляли вчитится напамять".

Заставити ученика вчитися напамять поезію вважається теж признакою доброго вчителя. В Кайта такий примус учитися поезії залишає в ученику — ненависть до поезії.

Це поясняло би, чому так багато людей з вищою освітою не люблять поезії. Та чому наприклад люди з університетською освітою не знають найбільших поетів, з котрих вони вчилися цілі книги напамять!

СТРАХ ПЕРЕД КНИЖКОЮ.

Коли такий студент приходить до університету і прочитає спис книжок, які він має прочитати, він перелякується.

Адже він про ті книжки ніколи не чував. Він навіть не знав, що стілько книжок є в світі.

Від неохоти до читання до страху перед читанням один крок.

НЕГРАМОТНИЙ З ДИПЛЬОМОМ.

Завважав Кайт, що багато людей уважає покінченого студента університету освіченою людиною тому, бо при виході з університету йому надали якийсь учений титул.

Кайт каже, що студент, що покінчив університет і дістав учений титул, вийшов зі школи просто самий тільки титул.

Це іншими словами, неграмотна людина з ученим титулом.

Цікаво було би спитатися Кайта: хто кращий: неграмотна людина без університетського титулу, чи неграмотна людина з університетським титулом?

Степан Мусійчук.

ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ

Чверть століття. Немов сон
Ідуть літа на чужині.
Ось бачу, ніби нині,
Як у рідній тій хатині
Я прощався близь вікон.

Чверть століття уплило...
Був понурий день осінній.
Я прощав вас, мої рідні,
(Ох, мабуть прощав впослідне!)
Рід свій, хату, край, село.

Чверть століття. Ні, не в сні!
Много літ і днів уплило,
А все серце так тужило,
Бо ніщо не розлучило
Мене з вами, рідні, ні!

Чверть століття до вас я
Лину серцем і думками,
Лечу понад царинами,
Понад тихими хатками;
Там я в снах і серед дня.

Чверть століття. Старість йде:
Чоло в праці долі гнеться,
Але сила десь береться
І все: день-у-день здається,
Що мене там кожний жде.

Чверть століття. Це не сон.
Я все бачу тут в чужині,
Як у рідній тій хатині
В кожний час, в кожній хвилині,
Мене ждуть там близь вікон.

Пані: Ах, Ганю, та може насамперед обмиете рибу, заки покладете її в ринку смажити!?

Наймичка: Таж навіщо, прошу пані, мити цю рибу, коли вона всеньке своє життя жила в воді!

ВІД ПРОФ. ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ

Редакція „Свободи",

Джерзі Сити, Н. Дж.

Високошановний Пане

Редакторе!

Не відмовте вмістити на сторінках Вашого часопису отсих кілька стрічок:

Найприемнішим своїм обовязком вважаю висловити мою щиру подяку Українському Суспільству за честь, яку воно зробило мені своєю увагою в день мого ювилею, а також усім Організаціям, Хорам і окремим особам, які причинились до того ювилею в той чи інший спосіб.

Зокрема дякую Почесному Комітетові в особі Високодостойного Отця П. Понятишина і всім, хто прикрасив своєю участю ювилейний концерт, а то: В. Ш. промовцям: д-рові Л. Цеґельському, д-рові Л. Мишуґі і д. С. Шумейкові, й артистам: Любці Каськів, П. Ординському, М. Стемберові й Ів. Кучмакові.

Особливаж моя подяка любим співакам „Вісімки Українських Хорів" з їх диригентами: пп. Т. Каськовом, М. Фатюком, Т. Онуфриком, В. Мельничуком, М. Ядловським, В. Савіцьким, В. Гелою й С. Грабарем, яких заходами й трудами це свято було влаштоване.

Високошановногож п. Теодосія Каськова, що з Його ініціятиви та під Його проводом вся справа була доконана, прошу прийняти мою найглибшу пошану й подяку за ласку й увагу до мене та за тяжку працю в переведенню всеї акції.

Великим щастям для чоловіка е бачити таке численне признання його праці та вияви прихильности до його особи. Через те мені бракує слів, щоб засувати мої почування, але нехай отсі скромні слова торкнуться теплотою й щирістю до серця кожного, як Ваша увага й ласка діткнулись мого серця.

Бічгорст, Н. Й., 5 січня 1937.

Олександер Кошиць.

— Чи то правда, що пані Полоскальська постановила похудити, тому взялася їздити на коні?

— Так, це правда.

— А є які успіхи?

— Так, кінь з кожним днем худіщий.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

CHRISTMAS EVE AIR FILLED WITH MUSIC BY UKRAINIAN UNIT

Ensemble With Beautiful Voices Serenades In Many Places

The choir of St. Demetrius Ukrainian Church, under the direction of T. J. Hoptiak sang Christmas carols in many places Christmas eve and wherever they were heard their sweet voices and perfect harmony and time won unstinted praise. The most common comment was "They should be on the air."

The big bus, "Miss Carteret," was chartered for the evening and conveyed the choir about. They sang first in Cranford at the homes of Harold I. Haskins and Charles H. Messerve, officials of a local industrial plant.

Hospital Visited

Returning from Cranford they sang at the Rahway Memorial Hospital, the New Jersey Reformatory near Rahway and Perth Amboy General Hospital. Then they went to South Amboy and sang in front of the home of Governor Hoffman. They sang in front of the homes of three mayors, Edward Patten, of Perth Amboy, August F. Greiner, of Woodbridge, and Joseph W. Mittuch, of Carteret. In addition to prominent local residents persons connected with newspapers in the county were serenaded, these including Charles H. Byrne in Carteret, and in Woodbridge, Irving J. Reimers, Elwood F. Johnson and Charles E. Gregory.

At each home where the carolers sang a message from the church was left by the pastor, Rev. John Hundiak. It is as follows:

ST. DEMETRIUS' UKRAINIAN CHURCH
641-645 Roosevelt Avenue
Carteret, N. J.

December 25, 1936

BEST WISHES
for
A MERRY CHRISTMAS

are extended to you from St. Demetrius' Ukrainian Church through its Choir directed by Mr. T. J. Hoptiak.

Although we will celebrate Christmas according to the Julian calendar on January 7, we want to contribute our bit toward a more joyous observance of Christmas by many of our friends.

We sincerely hope that our Choir succeeded in reviving the old custom of singing Christmas carols and thus bringing just a little more Christmas cheer to your home.

Respectfully yours,
ST. DEMETRIUS UKRAINIAN CHURCH.
By John Hundiak.

(Carteret Press, December 30, 1936.)

„ЗДОРОВИЙ КОРІНЬ"

(Образок із Закарпаття).

Кажуть, що ми нещасні, що ми бідні, голодні, бо з усіх боків біда нас їсть тай нужда підорвала здоровля і сили народу. Це, скажім, у великій частині мае бути правда, бо таки горе верховинця несказане. Та бо й те свята правда, що всяку біду витримати може лише сильний нарід, лише такий нарід, у котрого здоровий корінь, бо інакше ми вже давно вигинули би. Бо лише прошу послухати, які то в нас трапляються кремезні старі люди.

До одного нотаря на Закарпатті прийшов старий сімдесятьсіть-літній дядько з сином, щоб йому записати на вічні віки свій маєток. До того треба було уложити нотаріяльний акт. Це не сміх, а свята правда, бо воно ось як було. Тай у нотаріяльним акті можете ще й сьогодні прочитати таке:

„Перебираючі маеток обовязуються передавочому до його смерти давати що дня одну пачку підкарпатського тютюну, один пугар (скляночку) горівки, один пугар вина та звичайну страву — одначе три рази на тиждень мае бути на обід мясо або солонини. Крім того обовязуються купити передаючому одно плаття, одну пару чобіт, одну шапку на зиму, одну клебаню (капелюх) на неділю й одну білу гуню, а крім того мають його шанувати, не ображувати та не збиткуватись над ними аж до смерти".

Так оце в нотаріяльнім акті написано чорне на білім. І роздумайте тепер, що один сімдесятьсітьлітній чоловік випе щодня пугар горівки (себто одну двацяту літри) й пугар вина (одну пяту літри). Думаете, що не випе? Отже випе, бо в нього здоровий корінь!

П. Б.

ТАЄМНІ ТРИ ЦАРІ

Було це в Святий Вечір 1793 року. Кілька шуанів (монархістів, вірних французькій королівській родині) йшли до хутора Керальзі у Бретанії. Жив там зрадник згаданих шуанів, Іван Лестрезек із жінкою і одним сином.

Коли вже добре смерклося, коли прийшли там, на-силу вдерлись у хату.

В середині не побачили в темноті нікого, крім одного двацятьлітнього сухітничого хлопця, який говорив лише по бретонськи, а не розумів ні словечка по французьки.

Врадуваний хлопець обізвався:

— Витайте, любі небесні гості, мені саме мама говорила що ви напевно цієї ночі прийдете до нас!

Старшина Боазар на те став хлопчину приголублювати та запримітив:

— І таки нам нині вечором утік цей птах, та що нам почати з цим хоровитим хлопцем? Воно мені трохи сумнівне, що каже хлопець, нібито йому мама сказала, що сподівається нас нині вечором...

Потім стали прикладами крісів перешукувати кімнату й кухню і стайню, в якій були кінь, корова і коза. Боазар і його товариші Флердепін і Пендір постановили пімститися ось за що:

Хуторянин Лестрезек переховував якийсь час у себе одного монархіста, якого шукали люті републиканці якобинці.

Та гроші замрячили йому розум і по зрадницьки видав він того монархіста жорстоким якобинцям, а ці його негайно засудили на смерть.

За цю зраду шуани постановили пімститися:

— Лестрозек, як лише зловите його, зараз мусить згинути, голого прибийте на хрест, а на грудях йому ножем вирізьте слово „Юда".

Хлопець їм показав на полиці тарілку із сирником і шматок солонини. Вони зїли це зі смаком. Опісля їх товмач, що знав бретонську мову, сказав:

— Що ти, хлопче, згадуваб щось, що нині вечором сподіваєшся когось?

Хлопець на те:

— Мій катехит оповідав, що на Святий Вечір приходить до добрих дітей три царі.

— Гм, а як ти думаєш, хлопче, хто ми такі?

— Так, так, ви три царі: Каспар, Мельхіор і Валтазар.

— Га, а чомуж тоді твоя мама оставила тебе самого в хаті?

— Вже кілька днів мама що вечора відпроваджує батька на хутір, пів милі відсіля, а на світанку вертається з ним до дому. Мама мене приголубить, а тато лише скаже:

— Жінко, я не міг інакше вчинити; нужда одна навела мене на такий поганий і розпучливий вчинок!

Боазар сказав:

— Мені таки здається, що ми могли при помочі того невинного хлопця ще цієї ночі або найпізніше завтра до схід сонця зловити того зрадницького шуліку, його батька.

Хлопець говорив далі:

— Мама вчора говорила мені, що коли б хто нині вечором застукав до дверей, щоб я їх зараз відчинив, бо цієї святої ночі святі три царі розносять багаті дарунки добрим дітям.

Пендір спитався:

— А чи ти, хлопче, справді боїшся?

— Та чого я вас боявся би, коли я і так уже віддавна тужно жду на вас! Кожного Свят Вечора ставлю мої саботи (деревляні черевики) на вікно, а вони все порожні. Тимчасом мої товариші дістають від Ісусика багаті дарунки, тому я кожного Святого Вечора був сумний. Мати мене потішувала:

— Не плач, синку, ти напевно цього Свят Вечора дістанеш гарні дарунки від святих трьох царів, а то: блюзочку та сині штани, синенькі наче небо, ґудзики на блюзці будуть ясні, наче зорі на небі.

Колиб ви нині не були прийшли, я направду розхорувався з жалю, та як ви лише застукали до дверей, я скрикнув із радости:

— Гей, прийшли до мене святі три царі, напевно дістану гарні дарунки.

Чи направду дістану блюзу з ясними ґудзиками і штани, любі три царі?

Боазарові покотилися дві великі сльози — він сказав до товариша Пендіра:

— Ти заспокої хлопця, а я тепер миттю поїду по дарунки, лише ви оба добре уважайте на всякий шелест у хаті, доки я не вернуся.

Старшина вибіг надвір і трухцем пігнав конем по сніжному полі. Іхав і їхав, щоби тільки вдоволити волю хдопчини.

Вкінці приїхав до коршми „Під вовчою головою", до відомого шуана Жана Тарідена. Крикнув:

— В імя боже і короля! — і відразу відчинилися йому двері...

Зараз спитався:

— Чи нема де тут недалеко якого кравця?

Не треба було довго ждати, за короткий час була готова блюза і штани, медяники і хрестик із слонової кости.

Боазар пігнав іще тіеїж ночі на фарму...

Як приїхав, побачив, що хлопчина спить спокійно, наче невинне ягня.

Встромив йому легенько у руки хрестик, а поруч на ліжку інші дарунки та сказав шепотом:

— Хай тебе Ісус якнайскорше увільнить від усіх земських мук!

Опісля старшина з товаришами пустився до каплиці недалеко хутора. Забрали з собою коня із фармерової стайні, звязали йому кріпко ноги, щоби не бив копитами у снігу, а самі закопалися з трьох боків у снігу та із набитими рушницями ждали певної добичі біля тієї каплички.

За хвилину надійшов фармер і сказав до людей, що йшли з ним:

— Не треба вам трудитися йти далі зі мною, бо ось моя жінка дала мені знак білою хусточкою, що сьогодні на Свят Вечір не грозить мені ніяка небезпека від шуанів. Вертайтеся спокійно до дому тай бажаю вам веселих свят!

Як дійшов до каплички, побачив свого коня, що лежав на снігу, звязаний сильними мотузками.

Зітхнув:

— Бідна конина, коли вже прокляті не могли пімститися на мені, пімстилися на тобі, німино!

Оглянув коня та став йому розвязувати мотузки, аж тут із снігу роздався голос старшини:

— Стріляй!

У цюж мить гукнули три рушниці і три кулі розтрощили йому ввесь череп, аж очі виприли.

Трупа закинули на коня, а старшина Боазар вирізав йому ножем на грудях і на чолі слова: „Юда". Потому прибили на хрест...

Раненько хлопчина, як лише пробудився, крикнув весело:

— Мамо, мамо, цієї ночі справді були в нас три святі царі, вони мене обдарували й осолодили мені це Різдво.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Український Клюб Поступовий, від. 70, повідомляе усіх своїх членів, що звичайні місячні збори відбудуться у вівторов, 12. січня, в годині 7:30 ввечір, в галі під ч. 386 Джанставн Евеня. Просимо членів прийти на збори, а довгуючі члени хай вирівняють свої вкладки якнайскорше. Крім цього повідомляємо, що річних зборах 30. грудня, вибрано такий уряд на 1937 рік: В. Костецький, предс.; Д. Пилевич, заст.; І. Білобрам, кас.; А. Онисик, фін. секр.; В. Кушнір, рек. секр.; до контр. комісії: Г. Євусяк, П. Дмитриха. — В. Кушнір, рек. секр.

М. Костишин.

НЕ ЗАБУВАЙ!

Зростаєш, сину, юність сміється
Мов та весна,
В леготі вітру ніжно трясеться
Краса чудна.
Мрія мов пташка бистро літає
Лиш до часу,
Бо сіра хвиля колись спіткає,
Зірве красу.
Ягідки щезнуть, мов цвіт зівянуть
У злявах слот,
З краси на личках тільки остануть
Рвои турбот.
Зростай же, сину! Підеш між люди,
Жити учись;
Часом, як добре, чи лихо буде,
Бистро дивись.
Бо світ не батько, доля не мати,
Життя не жарт.
Про нього щиро потрібно дбати,
Сталити гарт.
Знай! Світ на глумі, доля на зраді
Вогнем горить,
Брехня бундючно в пишній параді
Мов ґрім гремить.
Не добре, сину, в дружбі кохатись;
Це сон примар:
Горя долие (як меш брататись)
Повний пугар.
Не той друг, сину, що ласо гляне
На твою власть,
Лиш той, що в нужді при тобі стане,
Руку подасть.
З лихом борися у силах власних,
Хай не гнобить.
Знай! Світ шанує, цінить відважних
Лінем гордить.
Не будь покірним, щоб гнув ти спину,
Люби свій край!
За свого брата в лиху годину
Не забувай!

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 4. січня, ц. р. помер МИХАЙЛО ДАНЬКІВ, член бр. св. Василія, від. 168 У. Н. Союзу в Перт Амбой, Н. Дж. Покійний родився в селі Черче, повіт Рогатин. Був один з тих, що помагав організувати братство св. Василія, від. 168, і був його предсідником кілька років, таксамо був делеґатом на одну головну конвенцію У. Н. Союзу.

Похорон відбувся дня 6. січня, в годині 2-гій пополудні. Члени братства виступили як один і зробили йому останню прислугу, як одному з організаторів цього братства.

В. Й. П.

Н. Пащин, секр.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ.

У суботішнім (6-тім) числі „Свободи" на стор. 3-тій є стаття п. з. „Святий' цвіт голосу". Повинно бути: „Святий" цвіт лотосу".

ВІД ПІСЛАНЦЯ ДО РАДІЯ

Сьогодні, коли в комунікації конкурує з собою почта, телеграф, літак і радіо, цікаво буде кинути оком взад, у стародавні часи та пригадати собі ті дивовижні, а рівночасно дуже цікаві засоби, якими послугувалися тодішні люди, коли приходилося післати собі вістки.

Поняття „почти" зродилося майже рівночасно з народинами письма та листу. Первісний лист—це картка папірісу, записана египетськими гієрогліфами, це камінна табличка старинного сходу, це воскова плитка, на якій римляни посилали гінцями-невільниками урядові звідомлення та приватні вістки, це вкінці індійський пальмовий листок, на якому вирізували рильцем письменні знаки, а потім завязували пальмовим волокном.

Першою „почтою" можна назвати піших післанців. Вони розносили прикази могутніх фараонів, вони проходили величезні простори держави Олександра Великого, їх знав старинний Рим під назвою „табелярії", вони теж парадували ціле середньовіччя в червоному каптані та зелених щтанах, а в руці держали довгу спису для оборони, а рівночасно як свою урядову відзнаку.

Зчасом мусів „листар" дістати коня. Трубкою заповідав уже тоді свій приїзд до кожної місцевости. Та небаром зростаючий рух і живіше життя вимагало створити почтовий віз, у якому можна було помістити також подорожніх і клунки. Памятне буде в історії почти назвище якогось Вайґля, що в 1673 році пустив у рух свій „комфортовий почтовий екіпаж". Він сам так вихвалює свою почту в обіжнику, який розіслав до всіх володарів:

„У мому повозі можна так вигідно та розкішно сидіти й лежати, що всяке потрясення, спричинене великою нерівністю доріг, переносить тіло дуже приємно, а подорожний, який спочиває на подушках, має враження, начеб його любо до сну заколисували. Колиж би навіть притрапилося, що наслідком необережности візника або занадто великого горба на дорозі віз таки мусить перевернутися, то хай подорожній не боїться ніякого нещастя. Бо тоді можна легко відчинити дверцята та мерщій один за одним вискочити. А це в інших возах дуже утруднене".

Самособою, що навіть Вайґлів віз не охоронив — як це стверджують хроніки — багатьох подорожніх від прикрих поранень і ушкоджень, як віз вивернувся.

У Франції першу правильну почту зорґанізував король Людвик XI. У розпорядку з 1464 року каже він: „Дуже потрібне й важне для моїх і державних справ, щоб мати „вчасні" вістки з усіх усюдів і могти й собі, коли це буде треба, розсилати їх. Задля того настановляю в усіх містах, містечках, селах і замках та місцях, у яких це потрібне, усяку скількість коней, що біжать від етапу до етапу, при помочі яких наші прикази моглиб бути скоро виконані, а ми самі моглиб мати вістки від наших сусідів, коли тільки забажаємо . . ."

Тож їздили собі вози по світі всеньке XVII, XVIII та аж далеко в XIX ст. Були ті вози найріжніші: по Данії їздили почти круглі, наче куля; еспанську почту тягнули два ряди мулів; північною Росією мчалися почтові санки, запряжені в рени та собаки; в Америці курсували дивовижні почтові вози, тягнені волами. Кожна майже країна витворила своєрідний тип почтового воза.

Пересилали почту також водними шляхами. Виконували цю службу без сумніву вже египетські човни та байдаки на ріці Нілі, грецькі трієри, римські вітрильники, вкінці пречгарні кораблі венецьких дожів. І плила почта теж повітрям. Бож уся почтова комунікація обложеного в рр. 1870-1871 Парижа відбувалася бальонами або почтовими голубами. Триста шістьдесять голубів змобілізувала управа паризької почти та полагодила при їх помочі, як кажуть тодішні джерела, півтретя міліона листів.

Бодай кількома словами треба би при тій нагоді згадати почтову марку.

Ввела її перша управа сардинської почти, одначе лише в формі печатки. Винахідником справжньої почтової марки є англієць Ровленд Гіл. В 1837 році піддав він англійському урядові думку ввести „малу паперову наліпку, настільки велику, щоби на ній помістилася почтова печатка. Цю наліпку з другого боку можнаб потягти ґумою і так купуючий без труду міг би наліпити її на лист". Була то почтова марка така, як і сьогодні. Англійська почта не відразу приняла думку Ровленда Гіла, а вживала ще довго почтової коверти із скомпікованою оздобною вінетою.

Відгомони минулих днів стрічаємо й сьогодні в ріжних екзотичних країнах. В Індії все ще манджає тамошніми дорогами листар, що двигає на плечах величезний коц, яким, коли паде дощ, накриває посилки, а часом і сам загорнеться в нього, коли лютує хуртовина. На довгій його палиці висить кілька дзвіночків, які мають відстрашувати диких звірів, що заблукались би з ліса на гостинець. У Східній Індії почту возять верблюдами. Оригінальними тачками перевозить почту китайський кулі. Китайська парасоля і китайська ліхтарня це прикмета китайського листаря з Формози.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

На інвалідів.

На річник зборах тов. ім. Тараса Шевченка, від. 73 У. Н. Союзу, зложили на інвалідів отсі члени: І. Витязь, Д. Лободяк і О. Настасовський по $1; М. Свідер, Н. Костів і М. Витязь по 50 ц.; по 25 ц.: М. Варчак, М. Журба, Р. Ружила, П. Колосовський, П. Накутинський і І. Тимченко; дрібними датками зібрано 30 ц., отже разом вислано через Обеднання $6.30 на інвалідів.

І. Витязь.

ВЕСТ АЛІС, ВІС.

На визвольну боротьбу.

Приятелі й знайомі Михайла й Марії Хомета зробили їм несподіванку-забаву з приводу їх 15-літнього ювилею подружого життя. При веселій забаві присутні гості не забули про Рідний Край та зложили $6.75 на визволну боротьбу. Жертвували: Т. Боринюк, І. Пунько, Й. Сенчишин і П. Возьний по $1: Г. Даць, Т. Танін, І. Сенчишин, Г. Томащук і М. Хомета по 50 ц.; П. Мадяровський 25 ц. Ту жертву вислано до „Народного Слова" з припорученням переслати ті гроші через Обеднання на призначену ціль.

Г. Томащук.

АМГЕРСТ, МАСС.

На народні цілі.

Н. Н. жертвував і переслав через Обеднання $4, призначуючи $2 на Просвіту і $1 на Рідну Школу й інвалідів.

ГОЛІЙОК, МАСС.

На Рідну Школу.

Дня 27. грудня м. р. зїхалися до гром. Михайла Проводи сусіди й гості з Брістол і Томастон, Конн., і з Болтімор, Мд., та при веселій забаві не забули про Рідний Край. М. Савяк занявся збіркою, яка принесла $5.50, і ту жертву вислано, через Обеднання на Рідну Школу. Зложили: М. Савяк і І. Білобран, В. Бурко й М. Провода по $1; М. Провода (мол.), В. Венґер, А. Бурко й панна В. Бурко по 50 ц.

М. Савяк.

ЕМБРІДЖ, ПА.

На Рідну Школу.

Замісць висилати делеґата на Семий Конґрес Обеднання, члени бр. св. Николая, від. 276 У. Н. Союзу, ухвалили на своїх зборах виасиґнувати з каси та вислати через Обеднання $10 на Рідну Школу.

Іван Новаківський, секр.

ВІДОЗВА

до односельчан села Підзвіринця, пов. Рудки.

Нижче підписаний комітет, уповажнений виділом читальні „Просвіта" в селі Підзвіринці переводити в Америці збірки на згадану читальню, звертається в їх імені до всіх односельчан зі згаданого села, як також околиці, щоб складали свої жертви на викінчення читальняного дому. Просимо не відмовлятися від лепти, коли звернуться до вас уповноваженені, а також просимо самим перевести збірки та переслати на нижче подану адресу.

Наші брати в ріднім краю боряться зі своїми злиднями і зі своїми політичними наїзниками так, як можуть. Серед нинішніх тяжких відносин їм тяжко стягнутися на якийнебудь гріш. Нам тут значно лекше. Тому ми не повинні забувати наших братів і сестер, наших кревних і цілого нашого народу в його тяжкому положенню. Поможім їм звідси чимнебудь та заохотім до дальшої боротьби й витревалости. Жертви просимо слати на адресу касієра: Я. Ташак, 222 E. 3rd St., Chester, Pa.

За комітет: **М. Яцик**, голова; **Я. Ташак**, касієр; **Н. Яцик**, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(88)

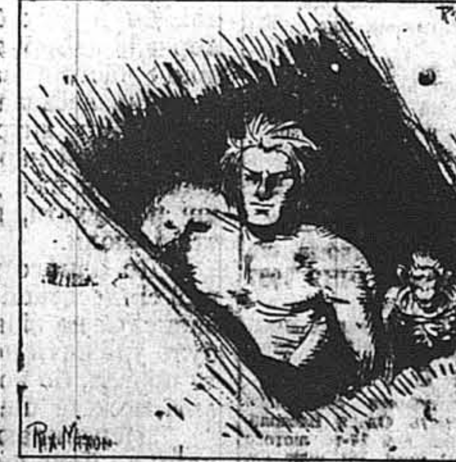
З закритими очима Калі Бвана ввійшла до великої кімнати. Вона не мала відваги глянути на тих дикунів, що, здавалося, мали менше людяности в серці, ніж найдикіший звір. Стадо львів булоб видалося для неї ласкавішим, ніж ці люди, прикриті шкірою леопарда. Вона знала, що цього вечора вони справлятимуть бенкет зо стравами з людського мяса.

Вона знала також, що її силуватимуть їсти це мясо. Та найбільше, що її мучило, було те, чи часом мясо це не буде з того білого чоловіка, якого вона прийшла сюди до Африки відшукати. Ця гадка мучила її до божевілля. Ступаючи крок за кроком, вона зближалася до Люлімія. Дикуни були оголомшені її красою і її, справді королівським поведенням.

Втім з ревом леопард кинувся на неї. Вона видала з себе оклик і відрухово подалася взад. На щастя леопард був припнятий на ланцюху й хоч витягнув до неї пазурі, то не вспів її задраснути. Цей скок леопарда не був милий Люліміеві. Та в своїм захопленню дівчиною він забув її спинити впору, ще заки вона занадто підійшла до леопарда.

Через діру в солом'яному даху четверо цікавих очей гляділи на сцену внизу. Це був Тарзан і малпа Нкіма. Нкіма вся тремтіла. Вона знала дуже добре небезпеку, тому сиділа тихо, так, що чути було биття її маленького серця. Тарзанові було жаль дівчини. Але він знав, що сам один проти такого великого числа він нічого не вдіє.